

“Van idee tot gebouw”

Het verhaal achter Vormingscentrum Destelheide, door Marc Felix

In december 1964 kreeg Paul Felix opdracht van minister van Elslande om Destelheide te ontwerpen. Zijn zoon Marc was op dat moment 17 jaar. De voorlopige oplevering vond 7 jaar later plaats, in september 1971, net toen Marc als architect in Leuven afstudeerde. Jarenlang zag hij flarden van het ontwerpproces: tekeningen die op tekenplanken groeiden, maquettes die ontstonden, hoogoplopende discussies die leidden tot verscheurde maquettes ... Hier reconstrueert hij de woelige en boeiende ontstaansgeschiedenis voor ons in woord en beeld.

Typische werkmethode

In de archieven van mijn vader vond ik tot mijn verbazing een storm van opeenvolgende en heel uiteenlopende voorontwerpen terug. Diverse versies en schetsen verspreid over 4 jaar. Typisch voor de werkmethode van mijn vader. Hij startte altijd met een zorgvuldige analyse van de behoeften en de site, werkte dan een volledig concept uit, onderwierp dat aan een harde analyse en veel zelfkritiek om dan vervolgens die piste of dat ontwerp te verlaten en aan een tweede, een derde of een vierde versie te beginnen. Tot radeloosheid van de opdrachtgever is in het geval van Destelheide zelfs nog een vijfde ontwerpversie gemaakt.

Pragmatiek overheerst

Mijn vader ontwierp geen gebouwen voor platonische bewondering, maar wel voor pragmatisch gebruik. Intens beleefd en bewoond. Goed functionerend, maar ook met een gevoel van welbehagen voor de gebruiker. En ... volgens goede modernistische traditie in een intense relatie met de natuur. Ik hoor het mijn vader nog zeggen in zijn lessen architectuurtheorie: *“Elke gratuite vormwil moet worden vermeden”*.

Een interessant parcours

Als je de verschillende perspectieftekeningen naast elkaar legt, kun je zien dat het ontwerp van Destelheide een heel interessant inhoudelijk en architecturaal parcours heeft doorlopen. In het begin van de ontwerpfase werd er vertrokken vanuit een campusmodel. De verschillende functies werden geschikt rond het hoofdgebouw. Het hoofdgebouw was zeer monumentaal aanwezig en de buitenruimte was bijna volledig verhard.

In latere fases verhuisden de verschillende eenheden steeds meer naar de zuidzijde van het hoofdgebouw en creëerde men verschillende groene buitenruimten.

In het uiteindelijke ontwerp zijn de eenheden lineair geschikt. Zo richt elk volume zich naar het zuiden en krijgen de aanwezigen zicht op de uitgestrekte natuur.

In de laatste fase werden ook de specifieke gebouwenkenmerken van de klei- en muziekgebouwen zichtbaar. In heel dit ontwerp spelen de natuur en de inplanting in het landschap een doorslaggevende rol. De natuur dient als verbinding tussen de paviljoenen en hun zeer uiteenlopende functies.

In symbiose met de natuur

Wie in Destelheide verblijft, wordt bijna verplicht om een intens contact met de omliggende natuur aan te gaan. Je moet voortdurend naar buiten gaan: mooi of slecht weer, contact met de natuur is een essentiële belevingswaarde in dit concept. Ik citeer mijn vader uit een ontwerpnota in 1967: *"Er werd getracht om door de architectuur, de inplanting en de aanleg van de omgeving ontmoetingen van grote en kleine groepen te bevorderen en een eerder intieme menselijke schaal te doen ontstaan"*.

Hij had het ook over: *"[...] de interpretatie van het landschap die geleid had tot de neutrale grijze kleur van betonwanden en de nadrukkelijk omvormelijke architectuur: het plechtstatige, imponerende dient vermeden. Het centrum is gericht naar activiteiten met een sterk creatief aspect. Het kader van deze activiteiten mag zich niet opdringen, moet een achtergrond zijn. Een achtergrond die zijn eigen betekenissen niet te nadrukkelijk beklemtont"*. Dit was mijn vader ten voeten uit.

Liga voor esthetiek

Ik herinner me dat mijn vader na die lange zoektochten wel eens op curieus onbegrip stootte. Vijf dagen voor de aanbesteding van het vormingscentrum in april 1969 bijvoorbeeld, kreeg hij een laconieke brief van minister Van Mechelen. Met het verzoek op advies van de 'liga voor esthetiek' om vooralsnog alle gebouwen van hellende daken te voorzien. Waarop mijn vader ferm maar beleefd antwoordde dat het daarvoor nu wel veel te laat was, en dat de natuur zo'n volumevergroting niet kon hebben.

Slaande ruzie rond landschap

Na de discussies rond de gebouwen en het ontwerp kwam er een tweede issue op tafel dat in 1971 ontaardde in een slaande ruzie. Het betrof een meningsverschil over het landschap. De groendienst van de Regie der Gebouwen van de Vlaamse Gemeenschap

had een 'fraai' ontwerp uitgetekend: een formele siertuin waarin alle bomen geveld werden, de inheemse planten verdwenen en de gebouwen geëtaled werden op glad geschoren gazons met sierstruiken en fel gekleurde bloempartijen.

Mijn vader had respect voor de oorspronkelijke heidebegroeiing en wilde dat de infrastructuur bijna opging in de omliggende natuur. Daarom nam hij landschapsarchitect Paul Deroose onder de arm. Samen werkten ze een alternatief tegenvoorstel uit dat uiteindelijk door een humeurige groendienst volkomen tegen hun zin werd uitgevoerd. Met de steun van de toenmalige directeur Paul Claus werd toen slag geleverd voor elke boom.

Elk gebouw zijn verhaal

En zo zijn er vele verhalen over Destelheide. Bij elk gebouw wel eentje. Dat van het binnenhalen van noorderlicht in de ateliers van de Kleiblokken. Of van het buitenhouden van de zuiderzon via luifels. Of het onvoltooide schouwburgverhaal met het voorstel van de scenograaf Joukovsky. Die had een allround experimentele zaal op het oog: op het eerste zicht een klassieke, vlakke vloer, maar ook een put vol bewegende en op en neergaande hydraulische podia. Nooit gezien maar helaas ook nooit gerealiseerd. Of tot slot ook nog het avant-gardeverhaal (dat jammer genoeg drie decennia te vroeg kwam) om op grote schaal zonne-energie op de daken te produceren.

Blijven voortbestaan

Als ik naar Destelheide kijk, ben ik heel blij dat mijn vader blijft voortbestaan in een architectuur die geen aandacht trekt, geen gestes maakt, maar veeleer een onopvallend decorum is in een schitterend landschap. Voor mij is het Vormingscentrum een voorbeeld van no-nonsense architectuur die gedefinieerd wordt in sobere, heldere vormen. Een architectuur zonder datum. Is dit jaren '70 of vandaag? Het doet er niet toe. Door tijdloos te zijn, blijft het actueel.